

Katarzyna Bejma, Karolina Kichewko

Integracja społeczna i kwalifikowalność w Programie Operacyjnym Kapitał Ludzki

Wstęp

Artykuł poświęcony jest zagadnieniom z dziedziny zarządzania projektami UE. Jego głównym celem nie jest jednak szczegółowy opis założeń metodologicznych tegoż obszaru badawczego, ale raczej wskazanie możliwości wykorzystania Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) w celu niwelacji problemów związanych z wykluczeniem społecznym. Patrząc zatem na owo zagadnienie przez pryzmat Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007–2013 (PO KL), wskazujemy konkretne płaszczyzny, jakie mogą być objęte wsparciem w ramach tego programu, analizując jednak wcześniej sytuację społeczno-gospodarczą Polski, by w ten sposób uzasadnić konieczność i atrakcyjność realizacji przez określone podmioty przedsięwzięć złożonych w ramach PO KL.

Kapitał ludzki

Polityka spójności traktowana jest jako jedna z najistotniejszych polityk wspólnotowych. Stanowi ona swego rodzaju „narzędzie” wspierania wszechstronnego oraz harmonijnego rozwoju całego obszaru Unii Europejskiej poprzez przedsięwzięcia implikują-

ce minimalizowanie dyferencji w poziomie rozwoju poszczególnych regionów europejskich, a zatem zmierzające do zwiększenia spójności gospodarczej, społecznej oraz terytorialnej UE. Choć w niniejszym artykule odwołujemy się do celów polityki spójności, metod, narzędzi jej realizacji w perspektywie obejmującej lata 2007–2013, to jednak należy poinformować czytelnika, iż z inicjatywy Komisji Europejskiej od września 2007 roku toczy się debata poświęcona kwestiom związanym z kształtem europejskiej polityki spójności po roku 2013. W tym kontekście rząd Polski dąży do proliferacji idei większej integracji pomiędzy wszystkimi politykami mającymi znaczenie terytorialne. Formułuje zatem postulat wdrażania zintegrowanego podejścia do rozwoju¹. Tylko bowiem przy zastosowaniu odpowiedniej

priorytetyzacji działań podejmowanych w ramach poszczególnych polityk, a następnie ich właściwej koordynacji będzie można uzyskać efekt synergii i znaczący postęp w realizacji celów rozwojowych².

W świetle poszukiwań rozwiązań umożliwiających rozszerzenie koordynacji między politykami sektorowymi UE a polityką spójności istotnego znaczenia, z perspektywy tematu naszych rozważań, nabiera problem korelacji pomiędzy polityką spójności a polityką społeczną Unii Europejskiej.

„Obecność polityki społecznej jako polityki problemowej, a nie polityki sektorowej, jest łatwo zauważalna w priorytetach polityki spójności”³. Ponadto struktura bieżących celów polityki spójności znacząco uwypukla ważną rolę polityki społecznej w procesie integracji, widoczną na poziomie trzech celów tejże polityki:

- „poprawa atrakcyjności państw członkowskich, regionów i miast;
- wsparcie innowacyjności, przedsiębiorczości i wzrostu gospodarki opartej na wiedzy;
- tworzenie większej liczby lepszych miejsc pracy”⁴.

Istotnym elementem jest tu kategoria zatrudnienia oraz jakości pracy. Polityka zatrudnienia stanowi dziedzinę, której poświęcono znacznie więcej uwagi w ramach Strategii Lizbońskiej aniżeli innym składowym polityki społecznej⁵.

Nowe ujęcie polityki spójności (po 2013 roku) wiąże się z określeniem *explicite* struktury warunków takiej polityki, które muszą zostać spełnione, by można było mówić o wsparciu przez nią rozwoju regionu z zaplanowaniem działań realizujących cele rozwojowe (zwiększenie zatrudnienia)⁶. Odchodząc od deliberacji poświęconych polityce spójności po 2013 roku, należy przyjąć tezę o wciąż toczącej się debacie o jej kształcie oraz o potrzebie większej koordynacji poszczególnych polityk po roku 2013.

Wracając do głównego nurtu rozważań, trzeba podkreślić, iż opierając się na wytycznych UE, wyznaczających priorytetowe cele polityki spójności, oraz zważając na sytuację społeczno-gospodarczą Polski, opracowano Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia na lata 2007–2013 (NSRO), które służyć mają jako wsparcie dla rozwoju gospodarczego oraz wzrostu poziomu zatrudnienia. W ramach Narodowej Strategii Spójności dokonano diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej Polski. Konkluzje, jakie z niej wypływają, przedstawiają się następująco:

Polska jako kraj objęty Celem „Konwergencja” polityki spójności UE odznacza się:

- niższym od 75-procentowego średniego poziomu UE-25 produktem krajowym brutto (PKB);

- trwałym, ustabilizowanym na relatywnie wysokim, w porównaniu z przeciętnym w UE, tempem wzrostu gospodarczego, (w 2006 roku wyniosło ono 5,8%, wobec 2,9% w UE-25), bardzo niską inflacją (w 2006 roku średnio 1,3%, wobec 2,2% w UE-25), przy jednoczesnym deficycie sektora finansów publicznych, przekraczającym kryterium konwergencji Traktatu z Maastricht;

- toczącymi się procesami konwergencji, zachodzącymi jednak ostatnio w tempie wolniejszym niż w innych krajach członkowskich UE;

- mimo stopniowego wzrostu liczby nowych miejsc pracy i zatrudnienia oraz systematycznego spadku bezrobocia, nadal najniższą wśród wszystkich państw UE stopą zatrudnienia i jednocześnie najwyższą w UE stopą bezrobocia;

- mimo korzystnych zmian związanych z zachodzącymi procesami restrukturyzacyjnymi (likwidacja znacznej liczby miejsc pracy w „sektorach tradycyjnych”) i przesunięcia zasobów pracy do bardziej efektywnych działów gospodarki, nadal przestarzałą i nieefektywną sektorową strukturą zatrudnienia, z wyraźnie nadmiernym (najwyższym w Europie) zatrudnieniem w rolnictwie oraz zbyt małym w relatywnie słabo rozwiniętym sektorze usług itd.⁷

Analiza społeczno-gospodarcza kraju ujawniła znaczne rozbieżności w rozwoju państwa (oraz poszczególnych jego regionów) w wymiarze społecznym oraz gospodarczym w porównaniu z krajami Unii Europejskiej. W związku z tym oraz biorąc pod uwagę zalecenia Strategii Lizbońskiej, a także założenia Zintegrowanego Pakietu Wytycznych w sprawie wzrostu gospodarczego i zatrudnienia na lata 2005–2008, ko-

nieczne stało się wyznaczenie takich celów polityki spójności, które będą implikować wzrost gospodarczy oraz podwyższenie poziomu zatrudnienia. Stąd też wyznaczono cel strategiczny NSRO oraz służące jego realizacji cele horyzontalne. Za cel główny Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia dla Polski uznano „tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki opartej na wiedzy i przedsiębiorczości zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności”⁸. By osiągnąć ten cel, wprowadzono następujące cele szczegółowe:

- poprawa jakości funkcjonowania instytucji publicznych oraz rozbudowa mechanizmów partnerstwa;
- **poprawa jakości kapitału ludzkiego i zwiększenie spójności społecznej;**
- budowa i modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej mającej podstawowe znaczenie dla wzrostu konkurencyjności Polski;
- podniesienie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw, w tym szczególnie sektora wytwórczego o wysokiej wartości dodanej oraz rozwój sektora usług;
- wzrost konkurencyjności polskich regionów i przeciwdziałanie ich marginalizacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej;
- wyrównywanie szans rozwojowych i wspomaganie zmian strukturalnych na obszarach wiejskich⁹.

Z punktu widzenia dalszych rozważań jako szczególnie istotny jawi się drugi z wymienionych celów, jakim jest „poprawa jakości kapitału ludzkiego i zwiększenie spójności społecznej”. Pomiędzy owym celem horyzontalnym a Strategicznymi Wytycznymi Wspólnoty (SWW) zachodzi ścisła korelacja, zresztą analogiczna prawidłowość ma miejsce w odniesieniu do wszystkich wymienionych celów szczegółowych. Każdy z nich wpisuje się w trzy priorytety horyzontalne i odnoszący się do przestrzeni priorytet SWW, które przewidują: zwiększenie atrakcyjności Europy i jej regionów pod względem inwestycji i zatrudnienia;

poprawę poziomu wiedzy i innowacyjności na rzecz wzrostu; zwiększenie liczby i poprawę jakości miejsc pracy; terytorialny wymiar polityki spójności¹⁰. Wracając jednak do Celu 2, należy zaznaczyć, iż pozostaje on w ścisłym związku z Wytycznymi SWW, takimi jak: Przyciągnięcie na rynek pracy i przedłużenie aktywności zawodowej większej liczby osób oraz modernizacja systemów zabezpieczenia społecznego (nr 1.3.1); Zwiększenie zdolności adaptacyjnych pracowników i przedsiębiorstw oraz elastyczności rynków pracy (nr 1.3.2), a także Zwiększenie inwestycji w kapitał ludzki poprzez lepszą edukację i poprawę kwalifikacji (nr 1.3.3). Dane te prezentuje tabela 1. W świetle ostatnio toczącej się dyskusji nad systemem emerytalnym pojawiają się jednak wątpliwości nie tylko co do tego, czy uda się przedłużyć aktywność zawodową Polaków, ale także, czy państwo sprzyja tego typu posunięciom. Zgodnie bowiem z nowelizacją ustawy o finansach publicznych i niektórych innych ustawach z dnia 16 grudnia 2010 roku zakazuje się łączenia pracy zawodowej z pobieraniem świadczenia emerytalnego. Jednak „pojawiły się pogłoski, że prezydent RP rozważy przedstawienie Sejmowi projektu ustawy dotyczącej jej [noweli — przyp. aut.] zmiany [...]”. Pogłoski te ucichły”¹¹. Co prawda ustawodawca nie wprowadził całkowitego zakazu pozyskiwania dochodów z innych źródeł, ale

prawo do emerytury ulega zawieszeniu bez względu na wysokość przychodu uzyskiwanego przez emeryta z tytułu zatrudnienia kontynuowanego bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywał ją bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury ustalonym w decyzji organu rentowego¹².

To zaś jest równoznaczne z koniecznością rozwiązania stosunku pracy i nawiązania go ponownie przez emeryta, który chce pracować nadal. Motywacją dla tego typu działań były przesłanki mówiące o uwolnieniu miejsc pracy, obniżeniu wydatków

Tabela 1. Relacja pomiędzy priorytetami określonymi w SWW a horyzontalnym celem szczegółowym nr 2 NSRO

Strategiczne Wytyczne Wspólnoty		Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia
<i>Zwiększenie liczby i poprawa jakości miejsc pracy</i>		
1.3.1	Przyciągnięcie na rynek pracy i przedłużenie aktywności zawodowej większej liczby osób oraz modernizacja systemów zabezpieczenia społecznego	Cel 2 Poprawa jakości kapitału ludzkiego i zwiększenie spójności społecznej
1.3.2	Zwiększenie zdolności adaptacyjnych pracowników i przedsiębiorstw oraz elastyczności rynków pracy	
1.3.3	Zwiększenie inwestycji w kapitał ludzki poprzez lepszą edukację i poprawę kwalifikacji	
1.3.4	Wspieranie utrzymania dobrego poziomu zdrowia pracowników	

Źródło: Polska. *Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia...*, s. 43, tabela zmodyfikowana (skrótowa) przez autorów opracowania.

ZUS o około 700 mln zł rocznie w związku z niepobieraniem emerytur przez starsze osoby, które wciąż pracują, tymczasem eksperci ostrzegają, że może być zdecydowanie odwrotnie, gdyż emeryci wybiorą świadczenia z ZUS, a jeśli wrócą do pracy, to raczej w szarej strefie¹³. Zatem można stwierdzić, iż obecne regulacje raczej nas odsuwają od wydłużania aktywności zawodowej obywateli, co zdaje się sprzeczne z ogólnie akceptowalnym i mocno popieranym trendem w większości krajów UE, które decydują się na wydłużenie czasu aktywności zawodowej.

„Instrumentem” realizacji interesującego nas celu jest przede wszystkim Program Operacyjny Kapitał Ludzki 2007–2013. W programie tym odnajdziemy *explicite* odwołanie do walki o wzrost zatrudnienia oraz spójności społecznej. Urzeczywistnienie tego celu zapewnić mają działania skierowane między innymi na aktywizację zawodową, wzrost poziomu wykształcenia ludności czy redukcję obszaru marginalizacji społecznej. Zatem szczególnie mocno zwraca się tu uwagę na przedsięwzięcia zmierzające do wsparcia strefy zatrudnienia oraz na przedsięwzięcia skierowane

na integrację społeczną. Rozwiązania te mają służyć aktywizacji osób bezrobotnych, biernych zawodowo, ale także zwalczaniu izolacji społecznej, przywróceniu/ułatwieniu wchodzenia na rynek pracy osobom dyskryminowanym z różnorakich powodów, na przykład niskich kwalifikacji, niepełnosprawności czy wieku. W tym kontekście istotnego znaczenia nabiera Priorytet VII Promocja integracji społecznej. Doniosłym założeniem wspomnianego priorytetu jest wspieranie przedsięwzięć mających na celu upowszechnienie dostępu do rynku pracy jednostkom zagrożonym marginalizacją społeczną oraz rozwój instytucji sektora ekonomii społecznej. Stan ten można osiągnąć poprzez eliminację barier o różnym podłożu — organizacyjnym, psychologicznym czy prawnym — które ograniczają znacząco osoby zaliczane do grupy zagrożonej izolacją społeczną¹⁴. W celu uzyskania przez te osoby odpowiedniej pozycji na rynku pracy stosowane są instrumenty aktywnej integracji. Powrót bądź wejście na rynek pracy wspomnianych osób implikuje nie tylko uniezależnienie się ich od sektora pomocy społecznej, ale także umożliwia im integrację ze społeczeństwem. A jak

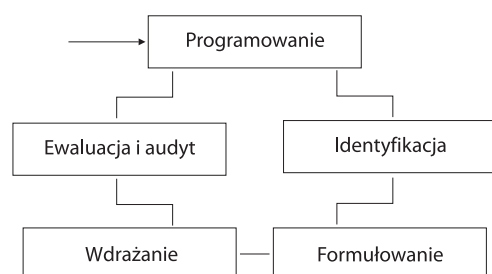
czytamy w celu i uzasadnieniu Działania 7.1. Rozwój i upowszechnienie aktywnej integracji: osoby zaliczone do grup zagrożonych wykluczeniem społecznym wymagają kompleksowego wsparcia i stworzenia niezbędnych warunków do integracji ze społeczeństwem, co staje się możliwe między innymi poprzez działania zmierzające do kształcenia umiejętności w zakresie odgrywania ról społecznych, wspierania samodzielności oraz zdobywania i aktualizacji kwalifikacji zawodowych¹⁵. Ponadto zwraca się w tym wypadku uwagę na konieczność rozwoju form aktywnej integracji (w wymiarze edukacyjnym, zdrowotnym, zawodowym, społecznym)¹⁶ oraz na jakość usług świadczonych przez instytucje pomocy i integracji społecznej. Te placówki bowiem (poprzez nowoczesne i skuteczne usługi) mają służyć wsparciem przemian zachodzących na rynku pracy. Uwzględniając determinantę w postaci zwiększonej liczby zadań z obszaru pomocy społecznej, które mają na celu pełniejsze wykorzystanie aktywizacyjnych instrumentów wsparcia, wskazuje się na zasadność rozwijania i doskonalenia kadr instytucji pomocy społecznej.

W ramach wspomnianego już działania (VII) realizowane są trzy poddziałania: Poddziałanie 7.1.1. Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez ośrodki pomocy społecznej — *projekty systemowe*, Poddziałanie 7.1.2. Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez powiatowe centra pomocy rodzinie — *projekty systemowe*, Poddziałanie 7.1.3. Podnoszenie kwalifikacji kadr pomocy i integracji społecznej — *projekty systemowe*. W wypadku pierwszych dwóch poddziałań wdrażane są przedsięwzięcia mające służyć wzmocnieniu form aktywnej integracji oraz szerzeniu idei aktywnej integracji i pracy socjalnej. Z kolei w płaszczyznę ostatniego z wymienionych poddziałań wpisują się operacje służące podnoszeniu kwalifikacji kadr pomocy społecznej (to jest specjalistyczne szkolenia, doradztwo i inne).

Paralelne (względem działania 7.1) odniesienie do konieczności wsparcia i kreacji warunków do integracji osób pozostających w izolacji społecznej odnajdziemy w wypadku działania 7.2. Przeciwdziałanie wykluczeniu i wzmocnienie sektora ekonomii społecznej. Przy czym na uwagę zasługuje fakt, iż w 7.2. podkreślono znaczenie sektora ekonomii społecznej oraz inicjatyw z obszaru samoorganizacji, samopomocy osób biernych zawodowo lub deprecjonowanych na rynku pracy. Działanie to (współ z Poddziałaniem 7.2.1. Aktywizacja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym — *projekty konkursowe* oraz Poddziałaniem 7.2.2. Wsparcie ekonomii społecznej — *projekty konkursowe*) wspiera przedsięwzięcia złożone, zmierzające do objęcia swym zasięgiem bezpośrednio osób i grup zagrożonych marginalizacją społeczną, ale również podmiotów ekonomii społecznej, promując przy tym ideę partnerstwa podmiotów publicznych i organizacji pozarządowych. Ostatnie z działań Priorytetu VII stanowi Działanie 7.3. Inicjatywy lokalne na rzecz aktywnej integracji, w którego ramach realizowane są operacje mające na celu rozwój kapitału ludzkiego w skali mikro (gmin miejskich, miejsko-wiejskich oraz małych miast) poprzez wsparcie inicjatyw ukierunkowanych „na zwiększanie uczestnictwa mieszkańców w życiu społecznym swojej miejscowości, zwiększenie mobilności i aktywności społecznej i rozwój lokalnych inicjatyw na rzecz rozwiązywania problemów społecznych na tych terenach”¹⁷.

Przekuwając przedstawione powyżej cele, założenia na rzeczywiste działania, beneficjenci PO KL (oraz inne podmioty zarządzające projektami UE) powinni uwzględnić metodykę zarządzania cyklem projektu (PCM — *Project Cycle Management*). Jej zastosowanie pozwala projektodawcom interweniować w tych sferach, które rzeczywiście tego wymagają. Parafrazując — jeśli wykorzystamy metodykę PCM, to można skupić

się na konkretnych potrzebach beneficjentów ostatecznych. Zarządzanie cyklem projektu to pewien schemat metodyczny, w którym identyfikuje się oraz opisuje istniejące problemy, a następnie tworzy, planuje, wdraża, monitoruje oraz ocenia działania mające je rozwiązać¹⁸. W skład PCM wchodzi obecnie pięć etapów: programowanie, identyfikacja, formułowanie, wdrażanie, ewaluacja i audyt. Wstępna faza cyklu przypisana jest właściwym instytucjom europejskim, a także państwom członkowskim. Zasadniczo projektodawcy „wchodzą w cykl życia projektu” od chwili ogłoszenia inicjatywy projektu. Akceptacja jego wstępnej wersji pozwala na zapewnienie środków służących pracom przygotowawczym, co jest tożsame z fazą identyfikacji i formułowania. Po weryfikacji projektu przez właściwe instytucje beneficjent otrzymuje informację o ewentualnym przyznaniu dofinansowania. Przechodzi zatem do etapu wdrażania projektu. Kończąc prace projektowe, wchodzi się w fazę kontroli i audytu. Faza ta umożliwia nie tylko dokonanie oceny projektu, ale przede wszystkim daje sposobność podsumowania i wyciągnięcia wniosków, które mogą być wyznacznikami przy realizacji kolejnych przedsięwzięć złożonych — tym samym zamykamy cykl projektu¹⁹. Rysunek 1 prezentuje opisany cykl projektu.

Rysunek 1. Cykl projektu

Źródło: B. Gucza, *Metodyka zarządzania projektem europejskim*, [w:] M. Trocki, B. Gucza (red.), *Zarządzanie projektem europejskim*, Warszawa 2007, s. 57.

Przedstawiony skrótowy opis poszczególnych „faz projektowych” wskazuje na skom-

plikowanie i rozbudowanie przedsięwzięć złożonych współfinansowanych ze środków unijnych. Istotne jest tu nie tylko diagnozowanie potrzeb i problemów społecznych, czy ich zaspokajanie, ale także późniejsza weryfikacja programów i ich rezultatów. W związku z tym oprócz znajomości podstawowych zasad z zakresu metodologii projektów UE beneficjenci powinni znać również szczegółowe wytyczne dotyczące programów, z których korzystają.

Kwalifikacja wydatków w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007–2013

Szczególnie ważna jest kategoria kosztów, wydatków, których znaczenia nie można pominąć przy analizie projektów europejskich. Kwalifikowalność projektów i wydatków współfinansowanych ze środków unijnych jest tematem niezwykle istotnym i nastroczającym zarazem wielu problemów. Jest to temat ważny, tym bardziej że właściwe ujęcie kosztów determinuje w praktyce możliwość uzyskania wsparcia finansowego ze środków funduszy strukturalnych. Do prawidłowego przygotowania wniosku o dofinansowanie w ramach interesującego nas Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki w latach 2007–2013 niezbędna jest znajomość „Wytycznych w zakresie kwalifikowania wydatków w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki”²⁰ — zwane dalej Wytycznymi. Celem tego dokumentu jest określenie zasad dotyczących kwalifikowania wydatków w projektach współfinansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Priorytetów I–IX Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Wytyczne te zostały opracowane na podstawie art. 26 ust. 1 pkt 6 oraz art. 35 ust. 3 pkt 11 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju²¹ oraz punktu 2.3 „Krajowych wytycznych dotyczących kwalifikowania wydatków w ramach

funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności w okresie programowania 2007–2013”.

Rodzaje kosztów i warunki ich ponoszenia

Podstawowym podziałem kosztów, stosowanym przy realizacji projektów finansowanych ze środków unijnych, jest ich podział na koszty kwalifikowane (dopuszczalne) i niekwalifikowane (niedopuszczalne)²². Tylko wydatki kwalifikowane mogą być traktowane jako podstawa obliczania zakresu dofinansowania projektu z funduszy strukturalnych. Jednostka wykonująca projekt może oczywiście ponosić inne koszty i wydatki, które pokrywane są wtedy ze środków własnych tej jednostki.

Za dopuszczalne wydatki, w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, uznaje się te, które:

- są niezbędne do realizacji projektu, czyli mają bezpośredni związek z celami projektu;
- są efektywne i konkurencyjne, czyli nie są zawyżone w stosunku do cen i stawek rynkowych oraz są zgodne z zasadami należytego zarządzania finansami;
- zostały faktycznie poniesione. Komisja Europejska refunduje tylko faktycznie zrealizowane wydatki zgodnie z zasadą kasową, a nie zaksięgowane koszty. Nie uznaje się za koszty dopuszczalne kosztów szacunkowych przewidzianych w planie projektu lub domniemanych. Koszty faktycznie poniesione (rzeczywiste) muszą wynikać z ksiąg rachunkowych lub dokumentów podatkowych wykonawcy;
- są udokumentowane²³. Przepisy unijne w sposób bardzo ogólny określają zasady dokumentowania wydatków. Wskazują one jednocześnie, że zasady te należy wywodzić przede wszystkim z przepisów wewnętrznych obowiązujących w poszczególnych państwach członkowskich;

- zostały przewidziane w zatwierdzonym budżecie projektu;

- są zgodne ze szczegółowymi zasadami określonymi w „Wytycznych w zakresie kwalifikowania wydatków w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki”;

- są zgodne z odrębnymi przepisami prawa krajowego i wspólnotowego, w szczególności z ustawą z dnia 29 stycznia 2004 roku Prawo zamówień publicznych (DzU z 2007 roku, nr 233, poz. 1655).

Następną grupę kosztów, które mogą wystąpić w trakcie realizacji projektu, stanowią koszty niedopuszczalne, które nie są refundowane przez Unię Europejską. Na podstawie przepisów Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1081/2006 za niekwalifikowane z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, uznaje się:

- podatki pośrednie, w tym podatek od towarów i usług (VAT), jeśli może zostać odzyskany na podstawie przepisów krajowych — ustawy z dnia 11 marca 2004 roku o podatku od towarów i usług;
- zakup nieruchomości, gruntu oraz infrastruktury;
- zakup sprzętu, mebli oraz pojazdów, z wyjątkiem wydatków w ramach cross-financingu²⁴;
- odsetki od zadłużenia;
- koszty prowizji pobieranych w ramach operacji wymiany walut;
- wydatki poniesione na środki trwałe, które były współfinansowane ze środków krajowych lub wspólnotowych w ciągu siedmiu lat poprzedzających złożenie wniosku o dofinansowanie projektu;
- koszty kar i grzywien, procesów sądowych oraz koszty realizacji ewentualnych postanowień wydawanych przez sąd;
- wydatki związane z umową leasingu, a w szczególności: podatek, marża finansującego, odsetki od refinansowania kosztów, koszty ogólne, opłaty ubezpieczeniowe;

- wydatki związane z wypełnianiem wniosku o dofinansowanie projektu.

Innym podziałem jest podział na koszty bezpośrednie i pośrednie. Kosztami bezpośrednimi są koszty dopuszczalne, poniesione przez wykonawcę bezpośrednio w związku z realizacją projektu. Do najczęściej występujących kosztów bezpośrednich, w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, można zaliczyć:

- wynagrodzenie personelu zatrudnionego w związku z realizacją projektu. Zasadniczo kwalifikowane są wszystkie składniki wynagrodzenia: wynagrodzenie brutto, składki pracodawcy na ubezpieczenia społeczne, składki na Fundusz Pracy, odpisy na Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych²⁵, nagrody, premie i dodatki do wynagrodzeń, jeśli spełniają określone warunki zawarte w Wytycznych;

- koszty związane z podnoszeniem kwalifikacji pracowników, na przykład szkolenia, studia podyplomowe, uzupełniające, warsztaty i inne.

Kosztami pośrednimi (dopuszczalnymi), które są ponoszone przez wykonawcę w ścisłym związku z kosztami bezpośrednimi projektu, są między innymi:

- koszty zarządu, czyli koszty wynagrodzenia osób uprawnionych do reprezentowania jednostki, których zakresy czynności nie są przypisane wyłącznie do projektu;

- koszty personelu obsługowego, w tym obsługi kadrowej, administracyjnej, księgowej sekretariatu itp.;

- opłaty administracyjne za najem powierzchni biurowych lub czynsz;

- amortyzacja środków trwałych;

- koszty usług obcych (telekomunikacja, energia, woda, ubezpieczenia, ochrona, opłaty przemysłowe i inne);

- koszty materiałów biurowych, niezwiązanych bezpośrednio z realizacją zadań w projekcie;

- koszty sprzątnięcia pomieszczeń oraz środków czyszczących.

Koszty pośrednie mogą być rozliczane albo ryczałtowo, albo na podstawie rzeczywiste poniesionych wydatków. Beneficjent powinien przed złożeniem wniosku o dofinansowanie projektu wybrać jeden z proponowanych sposobów rozliczania tych kosztów. Zgodnie z wytycznymi beneficjent, niezależnie od wybranego sposobu rozliczania wydatków, zobowiązany jest przedstawić w załączonym do wniosku o dofinansowanie projektu szczegółowym budżecie projektu uzasadnienie dla wykazanej we wniosku o dofinansowanie wartości kosztów pośrednich, które zamierza w projekcie rozliczyć. Uzasadnienie powinno wskazywać metodologię, zgodnie z którą beneficjent obliczył wartość kosztów pośrednich. Metodologia powinna być przygotowana na podstawie dotychczasowych wartości kosztów pośrednich beneficjenta oraz wskazywać sposób obliczenia dla każdej kategorii kosztów pośrednich, które beneficjent uwzględnił w budżecie projektu. Metodologia obliczania kosztów pośrednich podlega weryfikacji na etapie oceny wniosku o dofinansowanie projektu i może po ocenie merytorycznej podlegać negocjacji.

Dokumentacja wydatków

Na podmioty otrzymujące dotację nałożone są szczególne obowiązki w zakresie odpowiedniego opisu dowodu dokumentującego poniesiony wydatek. Dowodem poniesienia wydatku jest opłacona faktura lub inny dokument księgowy o równoważnej wartości dowodowej wraz z dowodami zapłaty. W wypadku płatności gotówkowej wystarczającym dowodem jest faktura lub inny dokument księgowy o równoważnej wartości dowodowej ze wskazaniem, że zapłacono gotówką. Na potrzeby rozliczania płatności gotówkowych we wnioskach o płatność beneficjent załącza poświadczające za zgodność z oryginałem kserokopie raportów kasowych lub zestawienia płatności gotówkowych objętych

wnioskiem o płatność. Dokumenty poświadczające wysokość wkładu niepieniężnego, amortyzacji lub wkładu w postaci dodatków lub wynagrodzeń wypłacanych przez stronę trzecią powinny pozwalać na identyfikację sposobu obliczenia tego wkładu oraz wyraźnie wskazywać jego wysokość.

Opis dowodu dokumentującego poniesiony wydatek musi być znacznie bardziej szczegółowy niż wymaga tego ustawa o rachunkowości²⁶. Oprócz adnotacji o dokonaniu wymaganej ustawą kontroli merytorycznej, formalnej i rachunkowej oraz naniesieniu dekretacji i numeru ewidencji księgowej na dokumencie muszą się jeszcze znaleźć:

- informacja, że wydatek jest współfinansowany z dotacji unijnej i środków budżetu państwa. Należy dokładnie wskazać rodzaj funduszu, z którego uzyskano dotację. Zgodnie z najnowszymi wytycznymi Ministerstwa Rozwoju Regionalnego zapis ten powinien być umieszczony na pierwszej stronie oryginału dokumentu;

- nazwa projektu i ewentualnie numer, jeżeli projekt ma taki numer;

- numer i data umowy o dotację;
- rodzaj i numer kategorii wydatku;
- opis związku wydatku z projektem;
- kwota wydatku kwalifikowanego – jeżeli kwota wydatku kwalifikowanego jest inna niż kwota wynikająca z dokumentu, to należy w opisie wskazać kwotę kwalifikowaną;

- opis, że projekt jest realizowany zgodnie z ustawą z dnia 29 stycznia 2004 roku Prawo Zamówień Publicznych. Należy wskazać zapis w ustawie, na podstawie którego wydatek jest realizowany lub na podstawie którego do wydatku nie stosuje się przepisów ustawy;

- podpis koordynatora (kierownika) projektu lub innej upoważnionej do tego osoby²⁷.

Ze względu na dużą ilość informacji, które muszą zostać odnotowane na dokumencie, warto przygotować odpowiednią pieczęć, która bardzo ułatwi odpowiedni

opis, bądź skorzystać z tabelarycznych wzorów opisów dokumentów.

Okres i zasięg terytorialny kwalifikowania wydatków

Zgodnie z Wytycznymi początkiem okresu kwalifikowalności wydatków poniesionych w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki jest dzień 12 grudnia 2006 roku. W wypadku projektów rozpoczętych przed tą datą do wydatków kwalifikowalnych zaliczamy wydatki faktycznie poniesione od 12 grudnia 2006 roku. Wydatki, które zostały poniesione wcześniej, nie są wydatkami kwalifikowalnymi. Koniec tego okresu przypada na dzień 31 grudnia 2015 roku. Natomiast okres kwalifikowalności każdego pojedynczego projektu realizowanego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki określa umowa o dofinansowanie projektu zawarta z beneficjentem, jednak nie może on wykroczyć poza daty graniczne określone dla całego programu.

Projekty w ramach priorytetów Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki są realizowane na terytorium kraju. Jeśli jednak jest to uzasadnione celem projektu, możliwe jest realizowanie projektu lub jego części poza granicami kraju, przy czym konieczne jest wyraźne uwzględnienie tego we wniosku o dofinansowanie i przedstawienie odpowiedniego uzasadnienia.

Rachunkowość i sprawozdawczość

Korzystanie ze środków unijnych wymaga prowadzenia w tym celu odpowiedniej księgowości i sprawozdawczości. W zakresie prowadzenia księgowości nie ma szczególnych przepisów ani na szczeblu unijnym, ani krajowym, co oznacza, że należy prowadzić

księgowość zgodnie z polskimi przepisami, a w razie konieczności z Międzynarodowymi Standardami Rachunkowości. Jedynym wymogiem niezbędnym jest prowadzenie odrębnej księgowości. Konieczne jest założenie nowych, odrębnych kont, aby dokonywać na nich rejestracji operacji dotyczących pomocy unijnej, aktualizacji zakładowego planu kont, wydania przez kierownika jednostki nowego zarządzenia wewnętrznego w sprawie aktualizacji dokumentacji opisującej przyjęte zasady rachunkowości w zakresie prowadzenia ksiąg rachunkowych²⁸.

Niezbędnym wymogiem dotyczącym wyodrębnionej ewidencji księgowej środków związanych z realizowanym projektem jest również przyjęcie układu rodzajowego, z podziałem analitycznym, w sposób umożliwiający identyfikację środków wydatkowanych na poszczególne zadania realizacji projektu i przekazywanych beneficjentowi w drodze refundacji wydatków kwalifikowanych lub premii²⁹.

Sprawozdania z realizacji programów, działań i projektów, w odróżnieniu od sposobu prowadzenia księgowości, są sformalizowane. W polskich przepisach prawa określono tryb, terminy, zakres oraz wzory sprawozdania³⁰. Sprawozdanie powinno zostać sporządzone w formie pisemnej i elektronicznej. Dzieli się je na okresowe, roczne i końcowe, a sporządza po zakończeniu okresu sprawozdawczego. Zakres sprawozdań obejmuje: informacje ogólne, dotyczące przebiegu rzeczowego projektu, przebiegu realizacji planu finansowego, w tym szczególnie zestawienie poniesionych wydatków oraz ocenę poziomu wykorzystania publicznych środków wspólnotowych, prognozę przebiegu realizacji projektu w kolejnym okresie

sprawozdawczym, informację na temat wypełniania zobowiązań w zakresie informacji i promocji realizowanych projektów, zadań w okresie sprawozdawczym czy informacje o napotkanych problemach, przeprowadzonych kontrolach oraz stwierdzonych nieprawidłowościach.

Podsumowanie

Projekty europejskie realizowane w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007–2013 mogą się stać „efektywną metodą” wzmocnienia i rozwoju kapitału ludzkiego, czy jak głosi hasło kampanii EFS — mogą być postrzegane jako „niezwykła szansa dla zwykłych ludzi”³¹. Z tym jednak zastrzeżeniem, iż właściwa i skuteczna realizacja owych przedsięwzięć uzależniona jest nie od postrzegania ich przez projektodawców jako atrakcyjnej formy realizacji rutynowych zadań organizacji, lecz od jej merytorycznej bazy, od postrzegania projektów jako atrakcyjnej, innowacyjnej metody walki z problemami społecznymi. Wykorzystanie bogatej metodologii zarządzania projektami UE musi zostać uzupełnione znajomością wytycznych i zasad w tym zakresie. Niemniej jednak zawsze należy pamiętać, iż korzyści z projektów winni czerpać przede wszystkim beneficjenci ostateczni, ponieważ instrumentalne wykorzystanie projektu nie przynosi wymiernych korzyści ani projektodawcy, ani beneficjentom ostatecznym. A jest to szczególnie mocno widoczne w wypadku projektów miękkich, których efektów nie sposób czasem zobaczyć i zmierzyć natychmiast, lecz ich zaistnienie stanowić może istotną wartość w rozwoju społecznym.

¹ Kategoria ta powinna obligować wszystkich aktorów rozwoju regionalnego do koncipowania długoterminowych strategii rozwoju (respektujących determinanty regionalne i globalne), realizowanych poprzez skoordynowaną aktywność podejmowaną na płaszczyźnie powiązanych polityk (wspólnotowe i krajowe polityki regionalne i sektorowe) oraz z wykorzystaniem różnorodnych instrumentów finansowych. Zob. *Zintegrowane podejście do rozwoju — rola polityki spójności*, red. T.G. Grosse, Warszawa 2008.

² *Ibidem*, s. 6.

³ A. Ziomek, *Zintegrowane podejście do rozwoju. Polityka spójności a polityka społeczna Unii Europejskiej*, [w:] *Zintegrowane podejście do rozwoju — rola polityki spójności*, red. T.G. Grosse, Warszawa 2008, s. 63.

⁴ *Ibidem*.

⁵ Politykę zatrudnienia poddano głębszej analizie aniżeli politykę ubezpieczeń społecznych, zdrowotną, mieszkaniową, rodzinną, edukacyjną czy ochrony miejsca pracy.

⁶ Zob. A. Ziomek, *op. cit.*, s. 63.

⁷ Polska. *Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007–2013 wspierające wzrost gospodarczy i zatrudnienie. Narodowa Strategia Spójności*. Dokument zaakceptowany decyzją Komisji Europejskiej zatwierdzającą pewne elementy Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia, Warszawa 2007, s. 5 nn. Ponadto należy dodać, że dokument wskazuje więcej zjawisk i trendów społeczno-gospodarczych, jakie zachodzą w Polsce. Zostały one ujęte zarówno w podpunkcie 1 dokumentu, jak i w Aneksie 1 NSRO, niemniej jednak uwzględniając tematykę niniejszego opracowania, autorzy sięgnęli do najistotniejszych wątków w tym zakresie.

⁸ *Ibidem*, s. 40.

⁹ *Ibidem*, s. 42.

¹⁰ *Ibidem*, s. 44.

¹¹ P. Winczorek, *Emeryci: konstytucyjne wątpliwości*, „Rzeczpospolita” 2011, 17 stycznia [dostęp: 05.03.2011]. Dostępne w Internecie: <<http://www.rp.pl/artukul/613550.html>>.

¹² Za: *ibidem*.

¹³ Prezydent podpisał ustawę: żeby otrzymać emeryturę, trzeba zrezygnować z etatu, „Gazeta Prawna” 2010, 27 grudnia [dostęp: 05.03.2011]. Dostępne w Internecie: <http://biznes.gazetaprawna.pl/artykuly/474329,prezydent_podpisal_nowelizacje_ustawy_o_finansach_publicznych.html>.

¹⁴ Problem wykluczenia społecznego dotyczy przede wszystkim osób niepełnosprawnych, imigrantów, jednostek długotrwale bezrobotnych, osób opuszczających placówki wychowawcze, których wizerunek w społeczeństwie kształtowany jest głównie na podstawie o stereotypów.

¹⁵ *Szczegółowy opis priorytetów Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007–2013*, Warszawa 2008, s. 199.

¹⁶ *Zestaw instrumentów aktywizacyjnych, których celem jest przywracanie na rynek pracy osób wykluczonych społecznie oraz umożliwienie im integracji ze społeczeństwem* (zob. szerz. na temat instrumentów aktywnej integracji), [w:] *Zasady przygotowania, realizacji i rozliczania projektów systemowych Ośrodków Pomocy Społecznej, Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie oraz Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007–2013*, Warszawa 2008, s. 20–24.

¹⁷ *Szczegółowy opis priorytetów...*, s. 217.

¹⁸ B. Grucza, *Metodyka zarządzania projektem europejskim*, [w:] *Zarządzanie projektem europejskim*, red. M. Trocki, B. Grucza, Warszawa 2007, s. 55.

¹⁹ Na temat cyklu projektu zob. *ibidem*, s. 55–64.

²⁰ *Wytyczne w zakresie kwalifikowania wydatków w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki*, Warszawa 2008.

²¹ Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, DzU 2006 nr 227 poz. 1658 z późniejszymi zmianami.

²² A. Piaszczyk, *Audyt środków unijnych*, Warszawa 2007, s. 24.

²³ Z zastrzeżeniem rozliczania kosztów pośrednich ryczałtem. Wówczas procentowy limit kosztów pośrednich jest wskazany w umowie o dofinansowanie projektu. Limit ten jest podstawą rozliczenia kosztów pośrednich we wnioskach o płatność w zależności od wysokości przedstawionych do rozliczenia wydatków bezpośrednich, zgodnych z budżetem projektu i zasadami kwalifikowalności w ramach programu. Koszty pośrednie rozliczone ryczałtem traktowane są jako wydatki poniesione.

²⁴ *Cross-financing* jest to mechanizm elastycznego finansowania polegającego na zaangażowaniu w latach 2007–2013 środków z EFRR w realizację działań, których zakres merytoryczny zwyczajowo podlega obszarowi interwencji EFS. *Cross-financing* może dotyczyć wyłącznie takich kategorii wydatków, których poniesienie wynika z potrzeby realizacji danego projektu i stanowi logiczne uzupełnienie działań w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Wartość tych wydatków nie może stanowić więcej niż 10% wszyst-

kich wydatków kwalifikowanych stanowiących budżet projektu, a w przypadku działań w ramach priorytetów dotyczących integracji społecznej może to być nawet 15%.

²⁵ Wyjątek stanowią wydatki poniesione przez pracodawcę zgodnie z Ustawą z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych na Państwowy Fundusz Rehabilitacyjny Osób Niepełnosprawnych.

²⁶ Ustawa z dnia 29 września 1994 roku o rachunkowości, DzU 1994 nr 121 poz. 591 z późniejszymi zmianami.

²⁷ H. Kędziora, *Dokumentacja rozliczeniowa środków unijnych — przygotowywanie i opisywanie dokumentów księgowych i pozaksięgowych*, Gdańsk 2007, s. 66–69.

²⁸ Artykuł 10 Ustawy z dnia 29 września 1994 roku o rachunkowości, DzU 1994 nr 121 poz. 591 z późniejszymi zmianami.

²⁹ Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 10 listopada 2004 roku w sprawie określenia wzorów umów o dofinansowanie projektu w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw, lata 2004–2006, DzU 2004 nr 259 poz. 2588 — uchylone (obowiązuje: Komunikat Ministra Rozwoju Regionalnego z dnia 23 października 2006 roku w sprawie wzorów umów o dofinansowanie projektu w ramach sektorowego programu operacyjnego wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw, lata 2004–2006, MP 2006 nr 76 poz. 770).

³⁰ Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 22 września 2004 roku w sprawie trybu, terminów i zakresu sprawozdawczości dotyczącej realizacji Narodowego Planu Rozwoju, trybu kontroli realizacji Narodowego Planu Rozwoju oraz trybu rozliczeń, DzU 2004 nr 216 poz. 2206 — uchylone. Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 2 listopada 2004 roku w sprawie wzorów sprawozdań okresowych, rocznych i końcowych z realizacji projektów, działań i programu w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw, lata 2004–2006, DzU 2004 nr 247 poz. 2478 — uchylone (obowiązuje: Rozporządzenie Ministra Rozwoju Regionalnego z dnia 27 kwietnia 2007 roku w sprawie trybu kontroli realizacji projektów i programów współfinansowanych ze środków funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności DzU 2007 nr 90 poz. 602; Rozporządzenie Ministra Rozwoju Regionalnego z dnia 26 lutego 2007 roku w sprawie trybu, terminów i zakresu sprawozdawczości dotyczącej realizacji Narodowego Planu Rozwoju oraz trybu i zakresu rozliczeń DzU 2007 nr 44 poz. 283).

³¹ Na temat EFS zob. URL: <<http://dolnyslask.pl/default.aspx?docId=4139>>.

Bibliografia

- Grosse T.G. (red.), *Zintegrowane podejście do rozwoju — rola polityki spójności*, Warszawa 2008.
- Grucza B., *Metodyka zarządzania projektem europejskim*, [w:] M. Trocki, B. Grucza (red.), *Zarządzanie projektem europejskim*, Warszawa 2007.
- Kędziora H., *Dokumentacja rozliczeniowa środków unijnych — przygotowywanie i opisywanie dokumentów księgowych i pozaksięgowych*, Gdańsk 2007.
- Piaszczyk A., *Audyt środków unijnych*, Warszawa 2007.
- Polska. *Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007–2013 wspierające wzrost gospodarczy i zatrudnienie. Narodowa Strategia Spójności*. Dokument zaakceptowany decyzją Komisji Europejskiej zatwierdzającą pewne elementy Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia, Warszawa 2007.
- Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 10 listopada 2004 roku w sprawie określenia wzorów umów o dofinansowanie projektu w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw, lata 2004–2006, DzU 2004 nr 259 poz. 2588.
- Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 22 września 2004 roku w sprawie trybu, terminów i zakresu sprawozdawczości dotyczącej realizacji Narodowego Planu Rozwoju, trybu kontroli realizacji Narodowego Planu Rozwoju oraz trybu rozliczeń, DzU 2004 nr 216 poz. 2206.
- Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 2 listopada 2004 roku w sprawie wzorów sprawozdań okresowych, rocznych i końcowych z realizacji projektów, działań i programu w ramach Sektorowego

Programu Operacyjnego Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw, lata 2004–2006, DzU 2004 nr 247 poz. 2478.

Szczegółowy opis priorytetów Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007–2013, Warszawa 2008.

Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, DzU 2006 nr 227 poz. 1658 z późniejszymi zmianami.

Ustawa z dnia 29 września 1994 roku o rachunkowości, DzU 1994 nr 121 poz. 591 z późniejszymi zmianami.

Wytyczne w zakresie kwalifikowania wydatków w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Warszawa 2008.

Zasady przygotowania, realizacji i rozliczania projektów systemowych Ośrodków Pomocy Społecznej, Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie oraz Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007–2013, Warszawa 2008.

Ziomek A., *Zintegrowane podejście do rozwoju. Polityka spójności a polityka społeczna Unii Europejskiej*, [w:] Grosse T.G. (red.), *Zintegrowane podejście do rozwoju — rola polityki spójności*, Warszawa 2008.

Źródła internetowe

EFS [dostęp: 05.03.2011]. Dostępne w Internecie: <<http://dolnyslask.pl/default.aspx?docId=4139>>.

Prezydent podpisał ustawę: żeby otrzymać emeryturę, trzeba zrezygnować z etatu, „Gazeta Prawna” 2010, 27 grudnia [dostęp: 05.03.2011]. Dostępne w Internecie: <http://biznes.gazetaprawna.pl/artykuly/474329,prezydent_podpisal_nowelizacje_ustawy_o_finansach_publicznych.html>.

Winczorek P., *Emeryci: konstytucyjne wątpliwości*. URL: <<http://www.rp.pl/artikul/613550.html>> [dostęp: 05.03.2011].

Social integration and eligibility of expenditure in Human Capital Operational Programme

Summary

Human Capital Operational Programme — PO KL (carrying out the National Strategic Reference Framework 2007–2013) is financed by European Social Fund (85%) and by national budget (15%). This programme supplies 11.5 billion euro (<http://www.efs.gov.pl/WstepDoFunduszyEuropejskich/Strony/Oprogramie.aspx>) for the diverse actions developing human capital. The actions counteracting the problems of social exclusion can be financed from PO KL as well. It has special priority (VII) of promotion of social integration. The subjects that want to carry out the actions from this priority must prepare a project consistent with the principals of eligibility.

This programme can be unusual chance for usual people, but can we use this chance?